

*storia
urată*

GEORGE CIORĂNESCU

Rusificarea Basarabiei românești

2

Deportările

Printre metodele administrative cele mai eficace și mai inumane folosite pentru a deznationaliza un grup etnic, deportarea ocupă primul loc. Începând cu 1940, Basarabia și apoi Moldova sovietică au fost teatrul unor sfâșietoare drame umane, care nu și-au găsit încă un cronicar sensibil și bine informat pentru a le prezenta opiniei publice mondiale, așa cum a făcut-o în cazul tătarilor – cu autoritate și curaj – generalul Piotr Grigorenko.

Menționăm totuși emoționanta mărturie a scriitorului țărăn Dumitru Nimigeanu despre deportarea românilor din Bucovina de nord și peripețiile lor în Siberia.

În absența statisticilor oficiale asupra numărului de deportați, trebuie să recurgem la estimările avansate de diferiți cercetători. În timpul ocupației de un an a Basarabiei (28 iunie 1940–22 iunie 1941), sovieticii au procedat la deportarea reprezentanților burgheziei locale, ca și a persoanelor care au jucat un rol politic oarecare în România. Alexandru Nicolae și, după el, cei care au studiat problema au fixat la 300.000 numărul cetățenilor români transferați din Basarabia și Bucovina de nord în URSS în acea perioadă. Calculul bazat pe statistici românești ne conduce la un alt rezultat. Statistica din 1938 indică o populație românească de 1.758.000 persoane în Basarabia. În 1941, când românii au reluat provincia, ei au găsit 1.793.493 români, adică cu 35.493 mai mult. Creșterea demografică în Basarabia în perioada 1930–1938 a fost de 1,15% pe an, populația românească trebuind să atingă în 1941 circa 1.820.000 persoane. Lipsesc, deci, aproximativ 25.000 de persoane, numărul probabil al românilor deportați în acea perioadă.

Deplasările de populație au afectat de asemenea și alte grupări etnice din Basarabia, îndeosebi evreii și germanii.

După estimările specialiștilor circa 150.000 de evrei s-au

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'George Ciorănescu'. The signature is written in a cursive style and is positioned to the right of the main text.

retras din Basarabia și Bucovina de nord, fugind din fața trupelor germane. Aproximativ 50.000 din acești fugari și-au pierdut viața în timpul refugiului și alți 10.000 au fost semnați în Siberia unde au fost deportați. Din 126.000 de evrei rămași în Basarabia, 109.000 au fost deportați în Transnistria, unde 54.000 au pierit. Această din urmă estimare corespunde aproximativ cifrei de 63.000 indicată de surse sovietice ca reprezentând victimele făcute în Basarabia de fascism. La sfârșitul războiului, circa 90.000 de evrei au revenit din URSS la casele lor. Comparat cu recensământul românesc din 1941, care numărase în Basarabia 6882 evrei, cel sovietic din 1959 constată în Moldova sovietică 95.107 evrei.

**Bibliografia lucrărilor
lui George Ciorănescu**
continuare din nr. 16.

East and West, München. Ed. Apozitia, 1985, 374 p.

Nicholaus Olahus (1493-1568), dans Romanian Sources, 5-6, University of Pittsburgh, 1979-1980, pp. 29-40.

L'Occident, option politique du peuple roumain, L'Eglise orthodoxe roumaine, Genève, pp. 44-55.

Caste aventuri erotice, Apozitia, No. 8-9, München, 1982-1985, pp. 27-39.

Hallo, New York, Apozitia, No. 8-9, München, 1982-1985, pp. 105-122.

In Memoriam: Constantin S. Antonescu; Brutus Coste; Constantin Marinescu; Horia Roman, Apozitia No. 8-9, München, 1982-1985, pp. 227-240.

O plângere justificată a pictorilor români, Apozitia, No. 8-9, München, 1982-1985, pp. 174-175.

Recenzii de cărți românești apărute în exil, Apozitia No. 8-9, München, 1982-1985, pp. 207-219.

Ștefan Eleutheriades: Un pictor la lumii mangaliote, Apozitia, No. 8-9, München, 1982-1985, pp. 149-159.

Germanii, alt grup etnic din Basarabia, au dispărut complet în timpul ocupației sovietice din 1940–1941. Conform acordului ruso–german din 5 septembrie 1940, 93.548 persoane au fost repatriate în Germania, ceea ce a făcut ca recensământul românesc din 1941 să nu găsească în Basarabia decât 2050 germani. Printre germanii repatriați au existat mii de persoane de alte naționalități care s-au declarat germani pentru a părași URSS. Prin repatrierea locuitorilor germani, în parte românizați, prin exterminarea a peste 100.000 de evrei și deportarea altor mii, populația Basarabiei și Bucovinei de nord a scăzut cu peste 200.000 de locuitori. În locul lor au fost colonizați ruși și ucraineni, pentru a ușura rusificarea Basarabiei.

A doua etapă a deportărilor a început după august 1944, când sovieticii au reluat Basarabia și Bucovina de nord. Deportările vizau acum colaboraționiștii și naționaliștii moldoveni. Pretextul invocat de autoritățile sovietice pentru a justifica această operațiune de mare anvergură era că „invadatorii fasciști” care se retrăgeau din URSS lăsuau în urma lor bande armate „de naționaliști și criminali de drept comun”, pentru a dezorganiza reconstrucția socialistă, ducând o propagandă antisovietică și terorizând populația. Se mai spunea că autoritățile sovietice din regiunile eliberate au luat în sarcina lor misiunea de combatere a inamicului, ca și a ideologiei „naționaliste burgheze”, de lichidare a „banditismului”.

E foarte dificil, dacă nu imposibil să se stabilească totalul moldovenilor executați și deportați în acea perioadă (1944–1955), în timpul căreia populația a fost supusă unor dure măsuri administrative. După estimarea lui George Savor, 200.000 de moldoveni și ucraineni au fost executați, condamnați la muncă forțată, deportați și colonizați din 1944 până în 1947, sub acuzația de colaborare cu naziștii germani, cu „fasciștii” români și moșierii locali sau pentru propagandă antisovietică și

contrarevoluționară. Nicolae Alexandru dă ca probabil totalul de 250.000 de deportați civili români în URSS în perioada 1944–1948, incluzând 50.000 de basarabeni refugiați între 1941–1944 în România și repatriați forțat când sovieticii au intrat în țară după lovitura de stat de la 23 august 1944; 60.000 de prizonieri politici trimiși în lagăre de concentrare și exterminare, 20.000 de civili ridicați de ruși etc.. Brejnev, pe atunci prim secretar la C. C. moldovean (1951–1952), a condus personal deportarea unui sfert de milion de moldoveni. A doua etapă a deportării pare să fi fost mult mai dură și mai devastatoare decât prima, prin faptul că a vizat nu o clasă, ci naționalitățile din imperiul moscovit. Sovieticii, învingători în al doilea război mondial, dispuneau astfel de suficient timp pentru a-și realiza planurile, dovedindu-se fără milă pentru cei învinși. Periodic se anunța că un nou grup de moldoveni a luat calea exilului.

Într-o singură noapte, aceea de 5 iulie 1949, nu mai puțin de 25.000 de moldoveni au fost deportați din orasele Bolgrad, Cetatea Albă, Ismail și Chișinău, cu destinația Siberia și Kazahstan.

A treia fază a deportărilor a început în 1955, într-o formă mai puțin brutală, dar la fel de eficace ca precedentele. Categoria lovită de data asta a fost țărănimea. Motivul invocat de autorități pentru a explica noile deportări era necesitatea punerii în valoare a terenurilor necultivate din Siberia. Deportarea țărănilor moldoveni, numită eufemistic „transfer planificat” de muncitori, avea loc în condiții aparent atrăgătoare, menite să atragă „voluntari” pentru colonizarea Siberiei. Cei care se înscriau „voluntari” pe listele de coloniști beneficiau de transport gratuit până la locul de destinație și puteau transporta până la două tone de bagaj de familie: primeau o gratificație de 500 până la 800 de ruble pentru capii de familie și 150–300 de ruble pentru ceilalți membri; erau scutiți de impozitul agricol și de livrările obligatorii în timpul primilor doi ani de ședere în teritoriile colonizate și obțineau credite amortizabile în zece ani pentru construirea de case și în cinci ani pentru cumpărarea de vite.

O tentativă asemănătoare de atragere a țărănimii moldovene în vederea stabilirii în Siberia, Caucaz sau în regiunea Amurului și în Turkestan a fost deja făcută în timpul țarilor, când li s-a promis coloniștilor moldoveni 55 până la 100 ha de pământ, transport gratuit și cumpărarea de inventar agricol pe cheltuiala statului.

Creditul sovietic de 2000 ruble acordat pentru construirea

Romania and its Allies, in Vlad Georgescu, Romania: 40 years (1944-1984), The Center for Strategic International Studies, Georgetown University, 1985, pp. 40-60.

In collaboration with Roland Eggleston, Ronald D. Asmus and Bill Murphy, The Stockholm Conference, in Soviet/ East European Survey 1983-1984, Edited by Vojtech Mastny; Forward by Zbigniew Brzezinski, pp. 97-109.

Le séjour au Constantinople du baron de la Rue (1834), dans L'Empire ottoman, la république de Turquie et la France, Istanbul, 1986, p. 169-178.

Mai aproape de birgeri, Traduceri din lirica religioasă, München, 1986, 144 p.

Catrene definițiilor diezate, München, 1987, 115 p.

L'activité de Dèmètre Cantemir pendant la campagne russe en Perse (1722), Cahiers du Monde russe et soviétique, XXIX (2), Avril-Juin, 1988, pp. 257-272.

Cuvântarea Dnui George Ciorănescu la 10 Mai 1987 la Geneva, 10 Mai 1987, marea sărbătoare a Românilor, O nouă mărturie a voinței de unitate și acțiune în exil, Ed. Ion Dnuțru, München, 1987, pp. 7-18.

The Three Periods of Independence in Romanian History, American-Romanian Academy Journal 10, Davis, California, 1987, pp. 120-124.

Iuliu Maniu cere sprijinul anglo-american pentru România, Aporția, No. 10-11, München, 1986-1988, pp. 37-45.

Iuliu Maniu: O scrisoare inedită despre încheierea și aplicarea armistițiului, Aporția, No. 10-11, München, 1986-1988, pp. 47-58.

23 august: două teze infirmate de istorie, Aporția, No. 10-11, München, 1986-1988, pp. 59-66.
Peunru ce iubim Transilvania, Aporția, No. 10-11, München,

1986-1988, pp. 73-77.

*Das Abendland: ein neues
Kontinuum*, *Apoziția*, No. 10-11,
München, 1986-1988, pp. 93-96.

*Corespondența lui Ion Barbu cu
N. Ciorănescu*, *Apoziția*, No. 10-
11, München, 1986-1988, pp.
169-184.

*Celestul Sfântul Sava acum 50
de ani*, *Apoziția*, No. 10-11,
München, 1986-1988, pp. 195-
200.

*Dirk Jachomowski, Die
Umsiedlung der Bessarabien-
B u k o v i u a - u n d
Dobrodschadeweichen*, *Apoziția*,
No. 10-11, München, 1986-1988,
pp. 218-222.

*Zece ani de la plecarea părintelui
Vasile*, *Apoziția*, No. 10-11,
München, 1986-1988, pp. 235-
237.

Virgil Veniamin, *Apoziția*, No.
10-11, München, 1986-1988, pp.
238-239.

*Le passage du baron de la Rue
par les Principautés roumaines,
vor der Pruth-Ebene bis zum
Gipfel Ida*, *Festschrift zum 70
Geburtstag von Eummanuel
Turczynski*, München, 1989, pp.
185-191.

*The Moldavian Clan in the
Kremlin Power Struggle*,
*American-Romanian Academy
Journal*, 12, 1989, 160-169.

*Bibliografia prezentată, deși
multe lucrări nu au legătură
directă cu articolul de față, am
dat-o la cererea unor studenți la
filologie și istorie preocupați de
opera și personalitatea lui
George Ciorănescu.*

*Mulțumim doamnei Galateea
Ciorănescu (München) care
ne-a ajutat la întocmirea
bibliografiei*

unei case se dovedea total insuficient. Chiar acei dintre coloniști care dispuneau de banii necesari cumpărării unei case, n-o puteau face din cauza lipsei materialelor de construcție. Cât privește cele 150 ruble care li se împrumutau pentru cumpărarea de vite, ele nu acopereau nici prețul unui costum de haine și al unei perechi de pantofi. Numeroși au fost, probabil, țărani care și-au părăsit provincia natală pentru colhozurile îndepărtate din regiunile Astrahan, Rostov (Republica rusă) și Pavlodar (republica din Kazahstan), împinși la acest gest de mizeria ce domnea în Basarabia și totodată de speranța că în regiunile colonizate controlul administrativ era mai slab.

Scopul acestei noi deportări deghizate n-a fost pur economic, deoarece simultan cu deplasarea moldovenilor către Astrahan, Rostov și Kazahstan, locuitorii din aceste regiuni au emigrat în Moldova. Este dificil de susținut că moldovenii vor fi lucrat mai bine pământurile din Kazahstan decât cele din Basarabia și kazahii ar fi putut da un randament mai bun în Moldova decât la ei acasă, pentru a explica acest schimb de populații. Scopul transferului planificat al țăranilor moldoveni nu era altul decât reducerea numărului moldovenilor din Moldova, în cadrul politicii generale sovietice în privința naționalităților, vizând dezagregarea grupurilor etnice (baltic, caucazian, asiatic etc.). Nu trebuie decât să privim lista districtelor de unde au fost recrutați „voluntarii” pentru a ne da seama că în mod deliberat au fost alese acele regiuni puternic românizate din Orhei, Soroca, Lăpușna și partea de sud a districtului Hotin, care a fost lăsată în cadrul republicii moldovene.

În timpul țărilor s-a procedat în același fel pentru a se reduce elementul autohton. Coloniștii au fost recrutați din Atachi–Hotin; Bălți–Bălți; Bravicea–Orhei; Briceni–Hotin; Glodeni–Bălți; Drochia–Soroca; Edinița–Hotin; Zgurița–Soroca; Călărași–Lăpușna; Carpineni–Lăpușna; Chișinău–Lăpușna; Hâncești–Bălți; Coseni–Bălți; Ocnita–Hotin; Nisporeni–Lăpușna; Rezine–Orhei; Soroca–Soroca; Strășeni–Lăpușna; Susleni–Orhei; Târnova–Soroca.

La 15 aprilie 1955, Anton Crihan, vechi membru al Sfatului Țării (Adunare care a votat în 1918 unirea Basarabiei cu România), protesta în fața Adunării Națiunilor Captive împotriva deportării planificate a populației moldovenești. Adunarea Națiunilor Captive a sesizat ONU în această problemă și acesta a informat toate delegațiile străine acreditate pe lângă ONU, inclusiv Departamentul de Stat. Pe de altă parte, românii aflați în Occident au denunțat în fața opiniei publice mondiale

deportarea populației moldovenești, cerând încetarea sa imediată. Experiența tătarilor a demonstrat că presiunea opiniei publice asupra Kremlinului, în loc să ușureze soarta deportaților, n-a făcut decât s-o agraveze. Kremlinul nu s-a dovedit sensibil față de soarta moldovenilor deoarece deportarea țăranilor români s-a reluat între 1960–1963. Pretextul pentru noile deportări a fost furnizat de data aceasta de așa-zisa nevoie de reunire a numeroaselor colhozuri de dimensiuni medii în 650 colhozuri mari și 72 sovhozuri.

Cu ocazia acestei reorganizări agricole, mii de țărani au avut de ales între integrarea bunurilor lor – pământ, vite și inventar agricol – în noile și giganticele unități agricole, pierzându-și orice independență, sau emigrarea în Siberia, unde li se promiteau pământuri, case, credite și o viață mai liberă. Un comunicat publicat în cotidianul „Moldova Socialistă” în 29 ianuarie 1965 încerca să-i convingă pe țărani să ia parte la punerea în valoare a Kazahstanului. În realitate, destinația finală a noilor deportați nu era doar Republica Kazahă, ci de asemenea Amurul și insula Sahalin. Mulți țărani au fost ispitiți cu atât mai mult cu cât autoritățile au exercitat tot felul de presiuni pentru a-i convinge să părăsească Moldova, impunându-le impozite grele, livrări de produse agricole și executarea unor munci de utilitate publică. Se consideră că de data aceasta țăranii au părăsit Moldova într-un ritm de 100.000 pe an, până la 300.000 persoane. Când reorganizarea economică a țării s-a terminat, plecarea coloniștilor și-a încetinit ritmul, cu atât mai mult cu cât veștile sosite din Siberia demonstau că viața de „mamalâjnik” (mâncător de mămăligă) în Moldova e preferabilă celei de colonist în Siberia. Totuși, autoritățile sovietice au reînceput în presa moldovenească, după 1965, apelurile la emigrație către regiunea Pavlodar.

A patra fază a deportării a fost declanșată în 1964 și viza îndeosebi intelectualitatea moldovenească. Absolvenții colegiilor, institutelor și facultăților moldovene au fost dispersați de-a lungul URSS, în Ural, Asia centrală și Extremul Orient. Cei care refuzau posturile desemnate pierdeau dreptul de a-și exercita profesia și deveneau muncitori fără calificare. În același timp, regimul a transferat în Moldova sovietică medici, avocați, farmaciști, ingineri, tehnicieni, economiști ș.a. ruși. Mulți intelectuali români s-au căsătorit cu ruși, s-au stabilit în afara republicii lor și au sfârșit prin a se asimila rușilor. Dimpotrivă, intelectualii ruși transferați în Moldova sovietică au format intelectualitatea locală și au contribuit puternic la rusificarea republicii.

În sfârșit, cea de-a cincea formă de deportare a constat în trimiterea tinerilor moldoveni pe diferite șantiere ale tineretului pentru a presta muncă „voluntară”. Cităm cu titlu de exemplu pe cei 3000 de tineri moldoveni ce au lucrat pe șantierul de la Tavda-Sotnik, în regiunea Tiumen, la construirea unei căi ferate, în timp ce alții edificau uzina de mașini *Togliatti*, pe Volga, și trudeau la uzina de pneuri din Barnaul sau la cea de tractoare din Pavlodar.

Cifra totală a deportaților moldoveni a fost apreciată de Alexandru Nicolae la un milion. La prima vedere pare o exagerare românească, dar un calcul aproximativ, utilizând statistici sovietice și românești, pare să confirme această estimare. Acest calcul este dificil datorită numeroaselor împărțiri administrative pe care le-a cunoscut Basarabia, dar el poate fi realizat studiind dinamica demografică moldovenească în Ucraina și în Moldova sovietică. Recensământul românesc din 1930 arăta că circa 460.000 moldoveni locuiau în districtele basarabene și bucovinene care au fost încorporate Ucrainei, după cum urmează: 72.000 în Ismail; 62.949 la Cetatea Albă; 81.961 la Hotin, fără regiunea Briceni, rămasă în Republica Socialistă Moldova; 78.589 la Cernăuți; 57.595 la Storojineț; 45.000, jumătate din populația departamentului Rădăuți, împărțit între România și Ucraina, și 61804 în regiunea Herța. Dacă considerăm că indicele creșterii demografice în Basarabia a fost în perioada 1930-1938 de 1,15% pe an, rezultă că numărul românilor anexați de Ucraina în 1940 a fost de circa 500.000 de persoane. Recensământul sovietic din 1926 ne arată că în Ucraina existau deja două grupe de moldoveni, una pe malul stâng al Nistrului, numărând 172.419 persoane și una răspândită în restul Ucrainei.

Deja recensământul rus din 1897 arăta că al doilea grup de moldoveni număra 147.801 persoane la Herson, 8.453 la Ekaterinoslav, 2.895 în Taurida etc. După estimările cele mai modeste acest grup număra în 1926, 257.794 moldoveni. La un ritm de creștere demografică de 1,15% pe an, ajungem la un total de aproximativ jumătate de milion în 1940. Putem deci conchide că în Ucraina mare din 1940 trăiau circa 1.000.000 moldoveni, adică 500.000 locuitori în teritoriile anexate de U.R.S.S. în iunie 1940 și 500.000 dispersați peste tot. Un milion de moldoveni având un indice de creștere demografică de 1,15% pe an ar însemna circa 1.243.000 locuitori în 1959. Or, recensământul sovietic din 1959 indică pentru acest teritoriu 342.000 locuitori: 100.863 români și doar 241.650 moldoveni și anume: 204.000 în Odessaia (reg. Odesa).

Cernovițkaia (reg. Cernăuți) și Kirovogradskaia (reg. Kirovograd), 12.200 în bazinul industrial ucrainean Doneț, unde au fost deportați pentru lucrul în mină; și încă 25.450 răspândiți în centre neprecizate. Faptul care se impune în loc de concluzie este absența a circa 900.000 moldoveni, deportați probabil din sudul Basarabiei și din nordul Bucovinei pentru a schimba structura etnică a acestor provincii.

Un calcul diferit ne permite să verificăm acest rezultat pentru ansamblul teritoriului URSS locuit de moldoveni. Numărul total al acestor moldoveni era în 1940 de circa 2.520.000 persoane, dintre care 2.020.000 persoane cedate de România Uniunii Sovietice, în Basarabia și Bucovina de nord, și 500.000 persoane ce locuiau în Moldova autonomă și Ucraina. O populație moldovenească de 2,5 milioane de suflete, cu un indice de creștere demografică de 1,15%, trebuia să ajungă în 1959 la un total de 3.075.000 persoane. Or, recensământul sovietic din 1959 indică 2.229.081 de moldo-români, respectiv 1.886.566 în Moldova sovietică și 342.515 în Ucraina. Aproximativ 846.000 persoane lipsesc.

Astfel, cifra avansată de Alexandru Nicolae se confirmă, cu precizarea că deportarea a lovit în toată populația moldovenească din regiunile anexate de Ucraina. Numărul deportaților care au pierit în lungile și epuizantele transporturi către Siberia, în vagoane de animale, fără apă și hrană, expuși la frig și la păduchi nu poate fi precizat. Nu știm câți din cei ajunși la destinație au rezistat în lagărele de muncă forțată, în climat inospitalier, lipsiți de îngrijire medicală. În aceleași regiuni, rezultatul colonizării moldovenilor pe vremea țarilor fusese, după sursele rusești, „un lung șir de morminte”.

Pe de altă parte, tătarii din Crimeea afirmă că au pierdut în cursul deportării și în primii doi ani de privațiuni în Republica uzbekă, 46,3% dintre ei. Dacă aplicăm acest procentaj și moldovenilor, rezultă 392.000 persoane moarte în urma deportării.

Problema rămasă nerezolvată este unde se găsesc cei 454.000 moldoveni rămași. Recensământul sovietic din 1959 ne indică 62.200 moldoveni locuind în centre nemenționate din RSSF Rusă, în timp ce o altă concentrație de moldoveni de 15.000 persoane se găsește în Kazahstan. Restul moldovenilor, împrăștiați în diferite republici sovietice nu sunt menționați în statisticile oficiale. Foarte rar și din surse indirecte răzbat anumite informații sporadice despre soarta supraviețuitorilor deportați. Astfel, un articol referitor la atlasul lingvistic moldovean ne arată că autorii au întâlnit și studiat

moldoveni nu numai în cele 168 localități ale republicii, dar și în 24 localități situate în regiunea Odesa (adică în Basarabia de sud), 4 în regiunea Nikolaev. 1 în regiunea Dniepropetrovsk, 1 în Lugansk, 2 în Donețk, 1 în Zaporojie, 5 în Kirovograd. Dispersarea moldovenilor a mers mult mai departe decât Ucraina vecină, unde sunt situate localitățile menționate, deoarece ancheta lingvistică a fost realizată și în Republica sovietică rusă, kazahă și kirghiză. E vorba de localități aflate în republicile, regiunile și ținuturile următoare: Abhazia 1; Krasnodar 2; Omsk 2; Aktiubinsk 2; Primorsk 8 și Frunze 1. La Primorsk există o puternică colonie românească formată din opt sate situate la granița chineză, unde regimul sovietic a continuat să-i invite pe moldoveni să se stabilească, promițându-le numeroase avantaje.

Iată deci încredințată moldovenilor sarcina apărării frontierei orientale a URSS în fața amenințării chineze! Limba moldovenească s-a păstrat în aceste sate într-o formă perfectă, datorită izolării localităților, situate departe de mijloacele moderne de comunicație. Un lingvist român a constatat că limba română este vorbită astăzi la Zaporojie, în Caucaz, în Turkestan și la Vladivostok, conchizând că dizlocarea „romanilor” începută în secolul al III-lea nu a luat sfârșit și că o „Romania” extrem-orientală a fost constituită pe teritoriul URSS. Pe bună dreptate, constituirea „Romaniei” extrem-orientale a început cu mult în urmă, odată cu coborârea turmelor ciobanilor români din Carpați spre Marea Neagră, Dobrogea și Crimeea. În transhumanța lor ei au ajuns la Marea Azov, Caucaz, Marea Caspică și stepele transcaspene. Această mișcare pastorală a constituit baza colonizării agricole românești de dincolo de Nistru. În secolul al XIX-lea coloniile românești dispersate în Rusia au fost întărite prin afluxul moldovenilor deportați de țări în Siberia, Turkestan, în regiunea Amurului, în Caucaz și în Ural.

O altă mare mișcare a deportaților moldoveni către Siberia a avut loc după revoluția din 1905. Victor Buescu a identificat între munții Ural și Altai sate pur moldovenești în regiunea Oranienburg și Turgai (Turkestan), unde 32.000 familii moldovenești au fost colonizate deja înainte primului război mondial. În afară de românii din armata austro-ungară făcuți prizonieri de ruși în timpul primului război mondial, numeroși prizonieri români din al doilea război mondial, și deportați în timpul lui Stalin, Hrușciiov și Brejnev au sporit elementul românesc din Asia, astfel încât putem vorbi astăzi despre românii din Asia ca despre o realitate lingvistică. Buescu citează

printre satele românești din Asia: Berdianski, Abjarsk, Orheievka (fondat de locuitorii din Orhei) și satele situate lângă Samarkand, Omsk și Akmolinsk. Se găsesc încă așezări românești și în regiunea Tomsk și în Siberia orientală, lângă Irkutk, cum este cazul satului Ceremohovo, fondat de țărani din Hotin, Soroca și Tighina, precum și localități situate la nord de Vladivostok și în valea fluviului Usuri, purtând nume românești: Teiul, Zâmbreni, Bogatârca, Chișiniovka, Bâlcinești, Dunai (Dunărea), Basarabia Nouă, Logănești, Timofeievka, Alexeievka, Tretiakovka etc. Aceste sate numără circa 30.000 români, crescători de vite și producătorii unui soi faimos de brânză valahă, numită pe piața locală „zer moldovenesc”. În sfârșit, același autor ne informează despre existența unui alt centru româno-siberian, situat aproape de Habarovsk, grupând satele Inul, Aur și Dunărea, care trăiesc din pescuit. Numeroși pescari moldoveni muncesc în pescăriile colective de pe țărmul Pacificului și 20.000 agricultori sunt stabiliți în Manciuria. Acestor centre românești din Siberia li se adaugă un important grup de țărani moldoveni ce lucrează în pădurile din regiunea Arhanghelsk.

Văzând imensitatea spațiului euro-asiatic pe care sunt răspândite insule de deportați moldoveni, supraviețuirea lor implică prăbușirea sistemului sovietic în mai puțin de o generație. Într-adevăr, perseverența politică de deportare a moldovenilor, inaugurată de țarism și continuată de URSS, urmează un scop implacabil: diminuarea rolului și forței moldovenilor din Moldova sovietică – mai exact din Basarabia – pentru o mai rapidă rusificare.

Va urma

